

Prihlášené príspevky a anotácie

(<http://krestanskafilozofia.eu/>)

Petr **Dvořák**, Liší se náboženský perspektivismus od náboženského pluralismu?

Perspektivismus je teze, že náboženskou realitu (Boha) lze poznávat z různých „úhlů“ či perspektiv a výsledkem jsou částečné teorie o této skutečnosti, které se doplňují a jejichž tvrzení si neprotirečí (třebaže by to zdánlivě tak bylo). Příspěvek zkoumá právě tento moment domnělého sporu a ukazuje, že buď se jedná o spor skutečný a pak nelze perspektivismus udržet, nebo perspektivismus ústí do náboženského pluralismu, v jehož pozadí je výrazný agnostický prvek, a tak je pro ortodoxní víru nepřijatelný. V obou případech je perspektivismus samotný neudržitelná epistemologie, protože předpokládá něco, čemu nemůže dostat. Jako příklad perspektivistického stanoviska uvádím takto (sebe-)deklarovanou pozici filozofujícího sociologa a religionisty Tomáše Halíka.

Miroslav **Karaba**: K niektorým Božím vlastnostiam v kontexte poznatkov súčasných prírodných vied

Súčasná filozofická teológia musí do svojich koncepcií zahŕňať vzťah Boha k ustavične sa rozvíjajúcemu svetu. Otázka Božej podstaty a jeho atribútov je tak neoddeliteľne spojená s chápaním Božej interakcie so svetom. Cieľom môjho príspevku je poukázať na výklad niektorých dôsledkov vedeckého pohľadu na svet pre naše chápanie Boha. V tomto výklade sa pokúsím poukázať na prepojenie statických (božské bytie) a dynamických (božské stávanie sa) metafor. Tieto otázky boli v dlhej filozofickej tradícii už dôkladne prediskutované, ale náš pohľad je nový z hľadiska kontextu prírodovedných poznatkov, ktoré máme k dispozícii na začiatku 21. storočia. Moja argumentácia je postavená na dvoch základných východiskách: 1. Osobná povaha Boha, ktorá si vyžaduje nielen statické ale aj dynamické predikáty. 2. Naše poznanie, že skutočný priebeh rozvíjania skrytých potencialít sveta nie je determinovaný, ale obsahuje neredukovateľné nepredvídateľnosti. Ako dôsledok týchto východísk sa javí potreba uznať obmedzenia, ktoré Boh ukladá sám sebe pri stvorení (obmedzenie všemohúcnosti a vševedúcnosti) a prepožičiava tak svetu otvorenosť konca. Táto otvorenosť a nepredikovateľnosť procesov sa zväčšuje so zvyšujúcou sa komplexnosťou štruktúr. (Najnápadnejšia je pri ľudskej skúsenosti slobody.) Dôsledkom toho je nielen Božia radosť a potešenie zo stvorenia ale aj zraniteľná seba-zriekajúca sa a seba-darujúca sa láska, ktorá sa stáva zrejmom až s nástupom *homo sapiens*. Ľudia totiž môžu byť nielen najvyšším naplnením Stvoriteľových zámerov, ale skrze svoju slobodu sú schopní popierať a mariť Božiu vôľu a dokonca klesnúť do tak hlbokého úpadku, ktorý nie je prístupný nijakej inej bytosti. Prírodovedné poznatky sa tak stavajú základom pre nové modely Boha, ktoré majú potenciál prekonať problémy spojené s tradičným vládcovským modelom Boha.

Lukáš **Novák**: Uctíváme téhož Boha? Současná diskuse

Ke konci loňského roku rozvířil diskusi v českých katolických kruzích článek Tomáše Halíka v Katolickém týdeníku, v němž prohlásil, že „Kdo odpoví negativně na otázku, zda máme s Muslimy stejného Boha, prokazuje nejen elementární neznalosti dějin kultury a náboženství, ale

také naprostou neznalost křesťanského vyznání.“ Nezávisle na tom se diskuse na stejné téma shodou okolností rozběhla i v prostředí anglofonní filosofie náboženství a na různých fórech se k tématu vyjádřilo vícero významných myslitelů. Ve svém příspěvku se na základě této diskuse pokusím o analýzu celého problému, jeho různých aspektů i podaných argumentů.

Inocent-Mária V. Szaniszló: Problematický pojem boha a jeho pôsobenia z pohľadu pozitívnej sekularizácie. Problém sakralizácie a desakralizácie stvorených vecí.

Dôležitým problémom modernej filozofie a teológie je fakt, či uznaním Božej zvrchovanosti bude ešte ľudským sektorom (vede, sociálnemu životu, ekonómii) patriť určitá autonómia a nezávislosť. Je teda v Boha veriaci človek schopný mať objektívny, vecný vzťah k svetu, alebo ho jeho spojenie s Bohom odcudzuje veciam tohto sveta?

Dôležitou otázkou teda je: či sledovaná autonómia skutočne patrí, alebo nepatrí týmto pozemským sektorom a či človeka sekularizácia podporuje, alebo nie. Existujú totiž hodnoty s vlastnými právami, ktoré sú hodné toho, aby sa človek usiloval tvorivým spôsobom o ich úplné rozvinutie. Sekulárny svet poslúcha svoje vlastné zákony, ktoré nie sú podriadené normám viery a náboženstva a predsa to neznamená, že človek nemá zodpovednosť za využívanie svetských skutočností v zhode s plánom ich Tvorcu. Toto všetko vyplýva z dôsledku, že ani sekulárny svet, ani sekulárny človek sa sami nestvorili, ale ich existencia závisí na vôli vyššej bytosti (relatívna autonómia).

V našom príspevku takto chceme podčiarknuť správne oceňovanie pozemských skutočností: tieto majú skutočnú autonómiu a svetskosť, teda vlastnú svojbytnosť, vlastné ciele, zákonitosti, metódy a vlastný význam pre blaho človeka. Avšak iba človek, ktorý je zameraný na Boha je schopný objektívne nakladať s pozemskými vecami v zhode s ich autonómiou (s usmernením podľa mravných zákonov). A úlohou Cirkvi je preniknúť svet duchom evanjelia bez toho, aby bol tento rozložený vo svojich vlastných štruktúrach.

Pomocou teórie pozitívnej sekularizácie sa pokúsime odpovedať na niekoľko veľmi náročných otázok moderného človeka pri hľadaní jeho vzťahu k Bohu a svetu. Hlavné problémy spoznávania Božieho riadenia pozemského sveta ústia často do predstáv, ktoré s Bohom skôr manipulujú ako ho odhaľujú. Z toho dôvodu je veľmi potrebný správny odstup človeka od sakrálneho chápania fungovania sveta a správna forma reverencie. Takéto riešenie môže byť veľmi užitočné pri konfliktoch náboženstva a sveta verejného priestoru.

Kristýna Bednářová, David Peroutka: Boží (ne)dokazateľnosť v soudobé české neoscholastické diskuzi

V prostředí současné české filosofie navazující na scholastickou tradici se během posledních desetiletí rozvinul zajímavý dialog o důkazu Boží existence, jmenovitě o důkazu založeném na principu kauzality. Autory tematických studií a účastníky argumentačních výměn byli především Jiří Fuchs, Roman Cardal, Stanislav Sousedík a Petr Dvořák. Ve svém konferenčním příspěvku se pokusíme dosavadní diskusní fáze zmapovat, poukázat na dílčí výsledky i nezdary a rozvést své vlastní hodnocení tohoto pozoruhodného intelektuálního dění.

Dominika **Dufferová**: Racionálne poznanie Boha u Boethia

Štúdiá skúma racionálne poznanie Boha Anicia Manlia Severiniho Boethia (480 – 524) v traktáte *De Hebdomadibus* (respektíve *De Trinitate* I a II). Kriticky ho porovnáva so šiestimi aspektmi Božieho zjavenia: Božie bytie, Božia podstata, Boží charakter, Božia vôľa, Božia existencia a Božie otcovstvo. Pokúša sa o syntézu koncepcie Boha v náuke skúmanej ranokresťanskej racionálnosti, a porovnáva ju so súčasnou „sekularizovanou“. Kladie si otázku, či a do akej miery môže Boethiova náuka byť putom „pravých filozofov“ (E. Steinová), vzájomne a nezávisle prepojených v priestore a čase.

Ján **Hrkút**: Boh prosebnej modlitby

Prosebná modlitba je fenomén, ktorý sa vyskytuje vo väčšine náboženských tradícií a praxí. Okrem teologického či religionistického skúmania je v tomto ohľade iste možná aj autentická filozofická reflexia. A skutočne, problému prosebnej modlitby (v kontexte) je venovaná pozornosť aj v analytickej filozofii náboženstva posledných desaťročí. Obnovenú diskusiu možno sledovať najmä od štúdie E. Stump (*Petitionary Prayer*, 1979) a to v textoch autorov ako D. Bassinger, S. Davison, M. Murray a ďalších.

Východiskom filozofickej reflexie prosebnej modlitby (a jej efektivity) je predpoklad istých Božích vlastností. Cieľom príspevku je položiť niekoľko kritických otázok o predstave aký je (alebo by mal byť) Boh ak predpokladáme zmysluplnosť a efektivitu prosebnej modlitby. Rozpor medzi klasickými Božími vlastnosťami a tými, ktoré vyplývajú z očakávanej efektivity prosebnej modlitby bude naformulovaný v trileme: Božia všemohúcnosť, Božia vševedúcnosť a ľudská sloboda.

Ľuboš **Rojka**: Hrozné zlo a jeho dopad na kresťanské chápanie Boha

Tradičné riešenie logického a evidenciálneho problému zla, ktoré sa zakladá na slobodnej vôli, agnosticizme (ohľadom sveta a Božej mysle), inštrumentalizme sa dostáva do vážnych ťažkostí v prípadoch hrozného zla, kedy ľudský život úplne stráca svoj zmysel a hodnotu. Riešenie Salamona, že Boh v takýchto prípadoch nemôže zasahovať, pretože to nedovoľuje jeho zmysel pre spravodlivosť (lebo v minulosti v takýchto prípadoch nezasiahol), je neprijateľné. Boh takéto zlo môže podľa neho „poraziť“ až po smrti človeka. Podľa Adamsovej porazenie takéhoto zla nie je ľudsky možné, ale ho môže urobiť Boh, a to už počas ľudského života. Účastníci na hroznom zle môžu cez osobu Krista nájsť zmysel svojho života a jeho hodnotu. Earl argumentuje, že Adamsovej sa nepodarilo vysvetliť, ako by Boh mohol toto zlo poraziť, ako v prípade obete, tak ani v prípade toho, kto toto zlo spôsobil. Diskusia o možnom riešení problému hrozného zla vedie k prehodnoteniu toho, kto je Boh a ako môže pôsobiť v ľudskom živote.

Viera **Mydlová** (*doktorandka*): Boh a dobro podľa Hugh Ricea

Hugh Rice argumentuje pre dobrého Boha a pre dobré, ako totožné s tým, čo chce Boh. Na tomto základe chápe Boha a pokúša sa zladíť dva prvky bežného myslenia, ktoré sa podľa neho inak zladujú veľmi ťažko: (1) základné hodnoty (dobrá) sú objektívne a nemôžu tu byť nijaké iné, a (2) Boh je zvrchovaný. Predstavenie, komentár a kritická analýza.

Marián Ambrozy: Trinity modul v zrkadle fyziky

Trinitárna teológia patrí medzi najdôležitejšie parkety teológie vôbec. Je investigatívne zamýšľať sa nad touto problematikou a približovať sa k nej aj v súčasnosti. Aj keď koncily, najmä tie prvé vyriešili v zásade teologický rozmer trinitárnej problematiky, samozrejme nie každý veriaci dokáže pochopiť inkriminovanú problematiku. K pochopeniu problematiky je dobré sa nejako priblížiť. Keďže z teologického hľadiska postihujeme iba niektoré aspekty a vlastná podstata trojjedinosti je tajomstvom, pred ktorým mali rešpekt i takí veľkí teológovia a filozofi, ako *doctor angelicus* Tomáš Akvinský, musíme k problematike prichádzať iba z uhla priblíženia sa, nie bytostného pochopenia v celej totalite skutočnosti. Takýto pochop zrejme či už z hľadiska Baconovho idolu kmeňa, Kantovej neznámej veci osebe, alebo aj kritizovaného zrkadla prírody podľa Richarda Rortyho ale najmä kvôli presahovaniu božských atribútov skrze všetko pochopiteľné jednoducho nie je vôbec možný. Preto pokiaľ chceme vôbec určitým spôsobom vykonať priblíženie sa intelektom, musíme použiť nejaké podporné intelektuálne operácie, nakoľko priame preniknutie k tajomstvu nie je možné. Veľmi vhodnou metódou, ktorá je v teologicko-filozofickom uvažovaní osvedčená je analógia. Jedná sa o metódu, v ktorej je istým spôsobom spojená teológia a filozofia v podstate v jednej disciplíne.

Cieľom príspevku je prezentovať isté informácie o probléme, po predošlej otázke položenej na základe podobností v knihe zjavenia a v knihe prírody. Mnoho kresťanských mysliteľov zastáva názor, že Svätá Trojica je veľké tajomstvo, a je nemožné vysvetliť tento termín relatívne chudobným prirodzeným ľudským jazykom. Na druhej strane jestvuje mnoho známych mysliteľov, pre ktorých je príznačná aktivita hľadania analógií tohto javu v reálnom svete, ktorí v tejto analógii vidia zmysel.

Trinitárny problém bol v histórii kresťanského náboženstva stále aktuálny, ale intenzívne úsilie o nájdenie vhodnej korelácie medzi kresťanským pochopením najsvätejšej Trojice a jej odrazom v reálnom svete nebol veľmi úspešný. O niečo sa pokúšal Augustinus Aurelius, ktorý vypracoval svojský druh hľadania tejto korelácie. Čo sa týka pochopenia Trojice, tu sú analógie Augustína v podstate ničím medzi filozofiou a teológiou. Uznáva v Bohu jednu podstatu (*essentia*) a tri osoby (*persona*). Augustín ich poníma ako analógiu základných elementov vnútorného uvedomovania si človeka. Na tomto základe vyslovuje analógiu Otec – pamäť, Syn – intelekt, Duch sv. – vôľa.

Je potrebné vidieť vo fyzikálnych potvrdeniach význam možnosti ľahšie pochopiť teologicky síce správnu, ale ťažko interpretovateľnú dogmu „tri hypostázy v jednej podstate“. Vo fyzike jestvuje tiež analogické tvrdenie, že v našej prírode (zrejme nezávisle) sa tri pôvodné interakcie nachádzali ako zložky pôvodne jednotnej interakcie, nerobí to fyzikom problém. Rovnaký výsledok možno získať analýzou mnohých ďalších javov, vykazujúcich „modul 3“.

Našou snahou je na základe poznatkov fyziky poukázať na štrukturálne súvislosti trinitárneho modelu zachyteného teologicky a troma fyzikálnymi interakciami. Dôvodom nie je pokus o dôkaz správnosti kresťanského prístupu, ale len pokus priblížiť sa na základe fyzikálnych poznatkov k uchopeniu Trojice ľudským intelektom.

David Svoboda: Pojem Boha u Tomáše Akvinského

Ve svém příspěvku se zaměřím na pojem Boha u Tomáše Akvinského, jak ho vypracoval v první části Teologické sumy. V jeho postupu rozliším tři hlavní myšlenkové části, v první pojednává o Boží esenci, nakolik je společná Božím osobám, ve druhé o Trojici božských osob, ve třetí o vycházení tvorů z Boha. Pokusím se krátce shrnout východiska i hlavní myšlenky všech částí, ale hlavní pozornost budu věnovat vybraným aspektům jeho nauky o Trojici (co ustavuje jednotlivé osoby, čím se liší, co mají společného.)